

Den norske regjerings beretning til Stortinget om rigets tilstand og bestyrelse i tiden fra oktober 1904 til oktober 1905.

Den norske regjering

gjør vitterligt:

Overensstemmende med rigets grundlov skal Den norske regjering herved meddele det nu forsamlede storting beretning om rigets tilstand og bestyrelse i tiden fra oktober 1904 til oktober 1905.

Artium er i 1905 bestaaet af paa det nærmeste 500 kandidater.

Restaurationsarbeidet i Trondhjems domkirke har været fortsat i vestskibet. En af arkitekt Chr. Christie for dettes gjenreising udarbejdet plan er approberet ved Den norske regjerings resolution af 20de juli 1905 — med undtagelse af den del deraf, som omfatter gavlfacaden med dens to hjørnetaarn og den vestligste del af skibets hvælvinger.

De kirkelige fond er fremdeles i fremgang.

Siden forrige beretning er der givet stadfæstelse paa 61 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital af kr. 1 741 270,95.

Antallet af de for høiesteret henstaaende upaadømte sager, der ved begyndelsen af 2den session 1904 var 608, nemlig 12 kriminelle og 596 civile, udgjorde ved begyndelsen af 2den session 1905 567, nemlig 559 civile sager og 8 straffesager.

Udgifterne ved undersøgelse af lovovertrædelser m. v., der i budgetterminen 1903—1904 udgjorde ca. kr. 1 154 000,00, har i budgetterminen 1904—1905 andraget til ca.

kr. 956 000,00, heri dog ikke medregnet udgifterne ved straf- og varetægtsfangers forpleining, beklædning og reisepenge, der har andraget til ca. kr. 140 000,00.

Antallet af fanger i landsfængslerne har i budgetterminen 1904—1905 udgjort 661 mod 660 i forrige budgettermin. Ved udgangen af budgetaaret var antallet 663, hvoraf 594 mænd og 69 kvinder.

Sundhedstilstanden har siden sidste beretning været mindre tilfredsstillende end i det foregaaende aar, idet flere epidemiske sygdomme som skarlagensfeber, difteri, kighoste og tildels influenza har vist øget udbredelse, særlig i rigets byer. Derhos er flere sygdomme, der ellers sjelden forekommer epidemisk hos os, saasom børnekopper, cerebrosplinalmeningit og akut poliomyelit, optraadt med forholdsvis ikke saa faa tilfælde.

Har sygeligheden saaledes været noget større, har derimod dødelighedsforholdet for riget, efter de foreløbige oplysninger, som har kunnet erholdes fra det statistiske centralbureau, i 1904 stillet sig omtrent lige gunstigt som i aaret forud.

Af torskefiskerierne gav Lofotfisket et ringe udbytte i mængde, men da priserne var høie og udbyttet af rogn og lever tilfredsstillende, blev fiskets samlede værdi høiefere end i noget af de foregaaende syv aar, og gennemsnitsudbyttet i penge pr. mand har ikke siden 1893 været saa høit som iaar med undtagelse af vinteren 1901. Finmarksfisket gav et godt udbytte.

Fedsildfisket faldt uheldigt ud, men priserne er høje. Det eksporterede kvantum af fedsild har iaar som følge heraf været ringe, men afsætningen har fundet sted til betydelig forhøjede priser, eksporten af anden sild har været noget mindre i mængde end ifjor, medens værdien har været større. Eksporten af klipfisk har været større end ifjor og priserne er højere.

Den samlede handelsomsætning med udlandet var i 1904 lidt mindre end i det foregående aar, saavel for ind- som udførselens vedkommende. Indførselen androg til 282 mill. kroner mod 286 mill. kroner i 1903 og udførselen til 181 mill. kroner mod 186 millioner kroner. For indeværende aar viser opgaverne en nedgang i indførselen og opgang i udførselen. Udførselens stigning fordeler sig paa en række eksportartikler.

For enkelte grene af industrien er der tegn til forøget virksomhed, og arbejdsmarkedet frembyder et gunstigere billede i sammenligning med tidligere aar. Men gennemgaaende kan industriens stilling endnu ikke betegnes som god.

Handelsflaaden er fremdeles i voksende. Dampskibsflaaden forøgedes i 1904 fra 604 000 til 643 000 ton, medens seilskibsflaaden gik ned fra 840 000 til 809 000 ton. Udbyttet af skibsfarten har i det hele ikke været tilfredsstillende, men i den sidste tid er fragterne stegne paa vigtige fragtmærker.

Indskuddene i landets banker forøges, om end langsomt. Ved udgangen af 1904 indeholdt ialt i sparebankerne og de private aktiebanker 663 millioner kroner. I indeværende høst er der vistnok udtaget en del af indskydere, men dette kan alene antages at bero paa forbigaaende aarsager.

Vekseldiskontoen forhøiedes den 14de oktober 1904 fra 4½ til 5 pct., og har holdt sig i 5 pct. med undtagelse af tiden fra 17de februar til 17de juni, da den var 4½ pct.

Antallet af konkurser er i sterk nedgang. Beretningerne fra de udenlandske markeder, med hvilke vort land staar i livlig forbindelse, lyder nu gunstigere.

Udvandringen, som i 1903 naaede maximum

med 26 800, gik i 1904 ned til 22 300. I indeværende aar var udvandringen for første kvartal større end ifjor, medens andet kvartal viste en afgjort nedgang ligeoverfor fjoraaret, og indkomne opgaver for de sidste maaneder synes at tyde paa, at den nedgang i udvandringen, som begyndte i andet kvartal vil fortsætte.

Udbyttet af hø vil i det vesten- og nordenfjeldske blive betydelig over et middelsaar, men i det østnfjeldske noget under et saadant.

Kornudbyttet af saavel vintersæd som vaarsæd vil — hele riget taget underet — antagelig give over et middelsaars udbytte. Især har rugen slaaet godt til, hvorimod havren for flere distrikters vedkommende har taget endel skade af insektangreb.

Halm mængden bliver stor.

Potetehøsten lover gennemgaaende at give en mere end almindelig god afkastning, og

Turnipsen vil i de distrikter, hvorfra beretning om dens dyrkning foreligger, antagelig give et meget tilfredsstillende udbytte.

Sæterudbyttet bliver i det østnfjeldske antagelig godt; i det vestenfjeldske derimod neppe over et middelsaars.

Hjemmehavnegangene angives gennemgaaende at være gode.

Udbyttet af frugthøsten bliver, naar ganske faa distrikter undtages, lidet tilfredsstillende.

For multehøsten har udsigterne stillet sig meget lovende i Nordlands og Tromsø amter; i Fimarkens amt derimod gennemgaaende mindre lovende.

Trælastpriserne har især for de mindre dimensioners vedkommende holdt sig høje, men udbyttet af landets trælastudførsel har været mindre tilfredsstillende, da priserne i udlandet har været lavere end tidligere. Trækonsumerende cellulosefabriker er fremdeles under anlæg eller udvidelse, saa behovet paa mindre granlast vil blive i stadig stigende.

Driften af de offentlige skoge har givet et godt resultat.

Indkjøb af skog for offentlig regning er foregaaet i den udstrækning, som de givne bevilgninger har tilladt.

Salget af statens jordegods er fortsat. Den til ordning af salget af statens leilændingsgods i Hatfjelddalen nedsatte komite har foreløbig afsluttet sin virksomhed, idet der nu kun gjenstaar at behandle de omkring Røsvandet beliggende eiendomme.

De private skoge har under de raadende gode priser fremdeles været gjenstand for sterk hugst. Saavel det offentlige skogvæsen som det norske skogselskab med dets underafdelinger, amtsskogselskaberne, har fortsat arbeidet til forbedring af de private skoge og i det hele maa sansen for en bedre behandling af skogene siges at være i stigende.

Skogene har i det forløbne aar ikke været udsat for skade af væsentlig betydning.

Arbejdsdriften ved de af stortinget bevilgede jernbaneanlæg samt vei- og vandbygningsarbejder er foregaaet i det væsentlige overensstemmende med den for samme lagte plan og i det omfang, som de givne bevilgninger har tilladt.

Egersund—Flekkefjordbanen er aabnet for almindelig drift og af Hell—Sunnanbanen er strækningen Levanger—Værdalen aabnet, medens banen i sin helhed til Sunnan ventes aabnet i høst.

Af den private Valdresbane tænkes strækningen fra Tonsaasen til Aurdal aabnet i høst.

De for drift aabnede jernbaner udgjort ialt 2 490 km. i længde, hvoraf 2 138 km. statsbaner og 352 km. privatbaner.

Forsikringssummerne for de i den almindelige brandforsikringsindretning forsikrede bygninger udgjorde den 1ste januar 1905:

For kjøbstadafdelingen .	kr. 969 095 590,00
» landafdelingen »	422 876 690,00

Tilsammen kr. 1 391 972 280,00

Kjøbstadafdelingen havde ved udgangen af 1904 et underskud af kr. 5 143 000,00, som tilligemed renter af de til betaling deraf midlertidig optagne laan vil blive dækket af den i henhold til kongelig resolution af 22de

oktober 1904 udskrevne ekstraordinære kontingent til beløb ca. kr. 7 600 000,00, der først skal indbetales i 10 halvaarlige terminer fra og med 1ste halvaar 1905.

Landafdelingen havde ved udgangen af 1904 et underskud af kr. 658 710,00, hvoraf ca. kr. 400 000,00 vil blive dækket af den i henhold til kongelig resolution af 6te februar 1904 udlignede ekstraordinære kontingent, som skal indbetales i aaret 1905 og 1ste halvaar 1906.

Post-, telegraf- og telefonvæsenets indtægter viser fremdeles opgang, om ikke i samme grad som de nærmest foregaaende aar. Den med statsbidrag understøttede, private dampskibsfart har ogsaa i det hele arbeidet med større indtægter end ifjor.

Antallet af fremmede turister i landet har i sommer i det hele været noget større end tidligere.

Rigets toldintrader, der for budgetterminen 1904—1905 var anslaaede til kr. 34 200 000,00, har for samme tidsrum udgjort kr. 33 294 800,00.

Brændevinsafgiften var for budgetterminen 1904—1905 anslaaet til kr. 5 000 000,00. Afgiften af det i samme tidsrum til eiernes raadighed stillede brændevin udgjør med fradrag af afgiftsgodtgjørelsen for udført brændevin og for brændevin til teknisk eller videnskabelig brug m. v. kr. 3 100 300,00.

Maltafgiften, der for budgetterminen 1904—1905 var anslaaet til kr. 3 200 000,00, har i nævnte tidsrum udgjort kr. 3 271 500,00 efter fradrag af afgiftsgodtgjørelser for til udlandet udført øl.

Afgiften af ætylætertilvirkningen har i budgetterminen 1904—1905 udgjort kr. 48 300,00 mod anslaaet kr. 40 000,00.

Afgiften af den indenlandske tobaksdyrking har i budgetterminen 1904—1905 udgjort kr. 20 600,00 mod anslaaet kr. 15 000,00.

Kongsberg sølvverk har i budgetterminen 1904—1905 givet en produktion af 7.484 kg. fint sølv.

Ved myntindretningen paa Kongsberg er siden sidste indberetning afgaves ikke foretaget nogen udmyntning, idet der for indeværende termin ingen udmyntning er besluttet.

Rigets statsgjæld, der ved udgangen af budgetaaret 1903—1904 udgjorde kr. 265 042 512,26 er ved afbetaling paa den ældre afdragsfrie statsgjæld, paa statslaanene af 1886, 1888, 1894, 1895, 1896, 1898, 1900, 1902 samt paa det af statskassen overtagne anlægslaan til Drammen—Randsfjordbanens sidelinjer formindsket med kr. 3 116 476,57, men forøget ved optagelsen af statslaanet af 1904 og yderligere midlertidige laan af fondet for invalide- og alderdomsforsikring med tilsammen kr. 42 997 565,05. Statsgjælden udgjorde saaledes ved udgangen af budgetterminen 1904—1905 kr. 304 923 600,74. I indeværende budgetaar er derhos tilkommet et til styrkelse af statens reservefond optaget laan til beløb kr. 41 666 760,00.

Statsregnskabet, der for 1903—1904 var opgjort med en slutningsbeholdning af kr. 21 045 000,00 er for 1904—1905 afsluttet med en beholdning af kr. 17 877 215,23.

Statskassens aktiver, som ved udgangen af august maaned 1904 udgjorde omtrent kr. 87 900 000,00, beløb sig ved udgangen af august 1905 til ca. kr. 88 400 000,00.

For aaret 1905 er der af hypotekbanken udstedt en 3½ pct. rentebærende obligationsserie for kr. 7 200 000,00, der i sin helhed er solgt til et konsortium. I indeværende aar er indtil ultimo august udbetalt pantelaan til samlet beløb kr. 3 645 700,00.

Armeens øvelser har været fremmet overensstemmende med de givne bevilgninger.

Paa grund af den ved unionens opløsning foranledigede situation har regjeringen derhos været nødsaget til ekstraordinært dels at tilbageholde efter endte øvelser dels at indkalde forskellige afdelinger til besætning paa landets fæstninger og til beskyttelse af landets grænser m. v.

Ligeledes har man maattet lade anskaffe flere forraad af rug og havre, beklædning, udrustning og ammunition samt enkelte andre fornødenhedsgjenstande for armeen.

Den geografiske opmaaling har fortsat triangulering i Tromsø amt samt i Stavanger og Søndre Bergenhus amter. Præcisions-nivellement er udført i og omkring Kristiania samt i Nordre Gudbrandsdalen. Nymaaling har fundet sted i Nordland og Tromsø amter. Befaring af tidligere maalt terren har fundet

sted paa forskellige steder i det søndenfeldske Norge. Krokering af Finmarkens amt er fortsat i Hammerfest og Tanen fogderier.

Hydrografiske undersøgelser er udført i Kristianiafjorden, ved Froerne (Søndre Trondhjems amt), i Salten og Lofoten (i Nordlands amt), og paa ydersiden af Senjen (Tromsø amt). Revision af kystkartverket paa vestlandet er fortsat.

Af karter er udgivet:

8 blade af det topografiske kartverk, 1 blad af det geologiske kartverk, 1 kart over exercepladsen Malleslettens omegn, 2 blade af kart over Finmarkens havne i 1:50000, 3 specialkystkarter i 1:50000, 2 specialkystkarter i 1:25000.

Efterretninger for sjøfarende er udgivet i maanedlige hefter.

Ved marinens hovedværft er fortiden under bygning 5 torpedobaade af 2den klasse, hvoraf 3 antagelig vil blive færdige inden budgetterminens udgang.

Vinteren 1904—1905 var panserskibene Tordenskjold og Eidsvold udrustede til stambesætningsøvelser. De ældste kadetters vinterøvelser foregik paa panserskibet Tordenskjold, som af hensyn dertil gjorde et kortere udenlandstogt med anløb af Plymouth, England, og Cherbourg, Frankrige.

Kanonbaaden Sleipner har i sommer været paa øvelsestogt med kadetter.

Til opøvelse af sjøværnepligtige mand-skaber udrustedes 4 panserskibe, Valkyrien, 4 torpedobaade af 1ste og 2 af 2den klasse fra begyndelsen af mai. Senere udrustedes kommandofartøiet Heimdal samt 2 torpedobaade af 1ste og 2 af 2den klasse.

Senere har blandt andet følgende fartøier været udrustede: 4 panserskibe, 4 monitorer, Frithjof, Viking, Heimdal, Rjukan, Sarpen, Valkyrien, 10 torpedobaade af 1ste klasse, 21 af 2den klasse og 1 af 3dje klasse, 8 kanonbaade af 2den klasse, transportskibet Farm, exercerskibene Kong Sverre, Desideria og Nordstjernen, patruljebaadene nr. 1, 2 og Rap.

Kong Sverre, Desideria og Nordstjernen strøg kommandoen i begyndelsen af oktober.

Forøvrig har været afholdt torpedoskole og skydeskole, øvelser med torpedobatterierne, kystsignalstationer og de to nyoprettede gnist-

telegrafstationer samt øvelser iland for marinenes faste personel.

Nye 2den ordens lynblinkfyre er tændt paa Sletnes i Finmarken og Svinør i Søndmøre. Stabben fyr, Nordfjord, Alnes fyr, Søndmør, Hesteskjær fyr, Hustadviken, og Værø fyr, Lofoten, er forsynet med glødelamper, hvorved lysstyrken er øget. Fyrene paa Stabben, Agdenes i Trondhjemsfjorden samt Steilene og Digerudgrund i Kristianiafjorden har faaet forbedrede apparater. En orgelbøie er udlagt ved Fuglen,

Hustadviken. Nye fyr lamper er anbragt paa mange forskellige steder langs kysten. Under arbeide er nye fyre paa Kraakenes i Nordfjord, og Lyngø udenfor Tromsø. Ligeledes paagaar arbeide med anbringelse af nye og forbedring af ældre fyr lamper langs hele kysten. Nye merker og fortøiningsindretninger er anbragt paa forskellige steder, særlig i fiskeridistrikterne.

Revisionsdepartementets virksomhed er siden forrige beretning foregaaet uforandret.

Givet i Kristiania den 9de oktober 1905.

Under rigets segl
(L. S.)

Chr. Michelsen.

J. Løvland.

Sofus Arctander.

Gunnar Knudsen.

W. Olsson.

E. Hagerup Bull.

Chr. Knudsen.

Harald Bothner.

A. Vinje.

Lehmkuhl

K. Norby,
kst.